

**BUGUNGI KUN YOSHLARNI VATANPARVARLIK HISSINI
SHAKLLANTIRISHDA MAQSUD SHAYXZODA IJODINING
AHAMIYATI**

Osiyo Xalqaro Universiteti “Tarix va filologiya” kafedrasida o‘qituvchisi,

Rahmonova Sanoat Shuhrat qizi

rahmonovasanoatshuhratqizi@oxu.uz

Annotatsiya: Bu maqolada shoir bugungi kun yoshlarni vatanparvarlik hissini shakllantirishda maqsud shayxzoda ijodining ahamiyati va yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash muammolari ko‘rib chiqilgan. Muallifning fikricha, oliy o‘quv dargohlarida yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashdan asosiy maqsad ularni ta‘lim jarayoni orqali tarbiyalash va ma‘nan yetuk mutaxassislar qilib tayyorlashdan iborat. Muallif ta‘biri bilan aytganda, Maqsud Shayxzodaning lirik falasafiy va vatanparvarlik ruhida yozilgan asarlari yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashda, pirovardida, ularni ma‘naviy barkamol insonlar qilib tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi.

Kalit so‘zlar: an‘analar, yoshlar, ruh, ma‘naviy shaxs, vatanparvarlik, ta‘lim-tarbiya, vatanparvarlik tarbiyasi, zamonaviy tarbiya, Vatan, she‘riyat, maqsadlar, an‘analar, yoshlar, ma‘naviy shaxs.

KIRISH. Aslida qondosh ozarbayjon naslidan bo‘lib, keyinchalik o‘zbek xalqining chinakam sevimli shoiri, yozuvchisi, dramaturgi, zabardast olimi sifatida dong taratgan Maqsud Shayxzoda 1908 yili Ozarbayjonning Ganja viloyatiga qarashli Oqtosh shahrida tug‘ildi. Otasi Ma‘sumbek elu-yurtda katta obro‘ga ega shifokor edi. U san‘at va adabiyotni sevar, tarix va falsafaga qiziqardi, Oqtosh ziyolilari bilan turli masalalarda suhbatlashardi. Yosh Maqsud Nizomiy va Firdavsiy, Navoiy va Fuzuliy, Pushkin va Shekspir kabi buyuklar nomini ilk marotaba ana shu gurunlarda eshitadi va bu muhit unga adabiyotga bo‘lgan

qiziqishini uygʻotadi. Zamonaviy olam yuksak texnologik taraqqiyotga dadil qadamlar bilan kirib bormoqda. Shu bilan birga insoniyatning maʼnaviy qiyofasida ham oʻzgarishlar kuzatilmoqda. Har qanday tarixiy sharoitda mamlakatlar taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida aholi, ayniqsa yoshlardagi yuksak maʼnaviy maʼrifiy tarbiya sanaladi. Bunda maʼnaviy fazilatlarni yuksaltirish masalasi beqiyos ahamiyat kasb etadi. Shu maʼnoda, ushbu vaziyat ijtimoiy falsafa fanining oldiga yoshlarda vatanparvarlik tuygʻusini yanada yuksaltirishning samarali yoʻllari, vositalari va mexanizmlarini aniqlash bilan birga, amaliyotga maʼnaviy tarbiya haqida yanada chuqurroq bilimlarni taqdim etish zaruratini qoʻymoqda.

Bugungi kundagi taʼlim taraqqiyotining hozirgi bosqichida yoshlarni tarbiyalash jarayonining muhim vazifalaridan biri talabada vatanparvarlik tuygʻusini shakllantirish va rivojlantirishdir. Chunonchi vatanparvarlik tarbiyasi chuqur singdirilmas ekan, ijtimoiy makonda oʻz oʻrniga ega boʻla olmaydi. Amaliyot tajribasi shuni koʻrsatadiki, Vatanga muhabbat tuygʻusini avloddan-avlodga yetkazish inson hayoti davomida amalga oshiriladigan eng muhim tarbiya mezonini hisoblanadi.

Mamlakatimiz yoshlarda bagʻrikenglik va oʻzaro hurmatni mustahkamlash, ularda insoniy fazilatlarni keng shakllantirish yuzasidan katta ishlarni amalga oshirmoqda. Zero yoshlarni har tomonlama barkamol inson boʻlib voyaga yetkazish davlat siyosati darajasiga olib chiqilgan. Vatanparvarlik Vatanning yutuqlari va madaniyati bilan faxrlanish, uning xarakteri va madaniy xususiyatlarini saqlab qolishga intilish, Vatan manfaatlarini himoya qilishga intilishni nazarda tutadi. Shaxsiy intilishlardan tashqari, insonga milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik kabi qarashlar zarur. Bu vatanparvarlik oʻz Vatanga muhabbat, barcha insonlarni yagona jamiyatga bogʻlab turuvchi muhim fazilatdir. Faqat oʻz Vatanga sodik jamiyatgina davlatni butun va farovon qila oladi.

Vatanga muhabbat-vatanparvarlikning eng oliy darajasidir. Maqsud Shayxzoda ijodida Vatanga boʻlgan muhabbat, insoniy munosabatlar, doʻstona

aloqalar timsolida vatanparvarlikning eng yuksak tuygʻulari sifatida asos qilib olingan. Maqsud Shayxzoda "Uchinchi kitob" (1934) toʻplamida oʻzbek sheʻriyati uchun yangi erkin baytdan foydalaniladi. M. Shayxzoda sheʻriyati zamonaviylik bilan chambarchas bogʻliq va kishilarni Vatanga boʻlgan hissini orttirib boradi. "Toshkentnoma" sheʻrida 30 yil yashab ijod qilgan Oʻzbekiston poytaxtiga oʻz munosabatini, Vatanga boʻlgan muhabbat va tashvishini ifodalagan. Oradan bir yil oʻtib yozilgan, 437 sahifadan iborat "25 yillik munozara" kitobida ham lirik ijod namunalari Vatanga muhabbat ruhida aks ettirilgan. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik ruhi bilan sugʻorilgan sheʻrlar qatoriga "Kurash nechun?" (1942) va 1941-45 yillardagi Ulugʻ Vatan urushiga bagʻishlangan "Jenya", "Uchinchi oʻgʻil", "Oqsoqol" va boshqa sheʻrlarini kiritish mumkin. Vatanga muhabbat bilan toʻla asarlar M. Shayxzodaning sheʻrlari mazmunan chuqur maʼnan qarashlarga boyligi bilan ajralib turadi. Qahramonlik, ruxiy teranlik - bu uning sheʻriyatining asoslaridir. Har bir satrda ehtirosli yurak urishi, hissiz hayajon bor. Zotan, yoshligida 30-yillarda Maqsud Shayxzoda taniqli tanqidchi, olim va publitsist boʻlib yetishgan. Mumtoz va zamonaviy oʻzbek, shuningdek, Ozarbayjon, rus va jahon adabiyotini tadqiq yetib, asarlarni ilmiy mazmunda tahlil qiladi, tanqidiy va jurnalistik maqolalarda oʻz munosabat va fikrlarini bildiradi. Bundan tashqari, oʻzbek kitobxonini oʻz tarjimasida zamonaviy Ozarbayjon va chet el nasri va sheʻriyatining adabiy namunalari olgan. Ulugʻ Vatan urushi va vatanparvarlik mavzusi Maqsud Shayxzoda ijodida oʻz ahamiyatini yoʻqotgani yoʻq, chunki bu voqea har bir oilaga taʼsir qildi. Har yili fashist bosqinchilariga qarshi kurashgan mamlakatlarda gʻalaba kuni keng nishonlanadi. Jang maydonida minglab yosh qiz va oʻgʻil bolalar halok boʻldi. Ular gʻalaba qozonish gʻoyasidan ilhomlandilar. Har bir inson bu haqda oʻylashi va ozod mamlakatda chuqur nafas ola bilishi uchun bu odamlardan minnatdor boʻlishi kerak. Shuni taʼkidlash lozimki, vatanparvarlik shaxsning maʼnaviyati, fuqaroligi va ijtimoiy faolligi birligida paydo boʻlib, u koʻplab omillar taʼsirida shakllanadi. Bunday holda, taʼlim asosiy rol oʻynaydi. Zero, u shaxsning shakllanishiga va binobarin, butun jamiyat farovonligiga doimo hal qiluvchi taʼsir koʻrsatib kelgan. Inson shaxsi koʻplab

omillar, obyektiv va subyektiv, tabiiy va ijtimoiy, ichki va tashqi, mustaqil va o'z-o'zidan yoki muayyan maqsadlarga muvofiq harakat qiladigan odamlarning irodasi va ongiga bog'liq ta'siri natijasida shakllanadi va rivojlanadi. Vatanparvarlik tuyg'usi mazmunan ko'p qirralidir. Bu nafaqat Vatanga muhabbat, balki o'z ona yurtlariga muhabbat, o'z xalqi uchun faxrlanish, o'z atrofidagi dunyo bilan uzviy aloqada bo'lish tuyg'usi va o'z mamlakatining boyligini saqlab qolish va oshirish istagi hamdir. Ulug' Vatan urushi yillarida Maqsud Shayxzoda vatanparvarlik ruhiga yo'g'rilgan maqola va ocherklar ham yozdi. Uning o'sha davr she'rlarida o'zbek folklori va mumtoz she'riyatining eng yaxshi she'riy an'analari zamonaviy adabiyot yutuqlari bilan qo'shib ketadi. Maqsud Shayxzoda mumtoz Sharq she'riyati janrlarida asarlar yozadi. Vatanparvarlik mavzusi "Toshkent haqida she'r", "Toshkentnom", tanlangan asarlar to'plami, "Yillar va yo'llar" lirik to'plamida, "Istiqbol", "Dunyo abadiydir" kabi lirik va falsafiy asarlarda ham ko'tarilgan. Oliy ta'lim tizimida yoshlarni axloqiy tarbiyalashdan asosiy maqsad ta'lim-tarbiya jarayoni orqali tarbiyalash, umuminsoniy qadriyatlarni jonlantirishdir. Ma'naviy shaxs - faol hayotiy pozitsiyani egallagan, aqliy rivojlangan, Vatan manfaati uchun ishlashni biladigan, sog'lom turmush tarzini olib boradigan, axloqiy jihatdan yaxshi, estetik jihatdan ma'rifatli va murakkab zamonaviy dunyoni harakatlantira oladigan shaxs. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik tarbiyasi mavzusiga "Jaloliddin Manguberdi" dramatik asarida ham to'xtalib, unda ajdodlarimizning mo'g'ul istilochilariga qarshi fidokorona kurashlari batafsil bayon yetilgan. 1956da uning hayot va ijodida yangi bosqich boshlandi va hayotining so'nggi o'n yilligini qamrab oldi. Bu uning she'riy va yozuvchilik iste'dodini eng yuksak namoyon etish davri edi. Maqsud Shayxzoda tomonidan 1964 yilda yozilgan Mirzo Ulug'bek dramasi, Abu Rayhon Beruniy haqidagi tarixiy asari ham ona Vatanga muhabbat ruhida yozilgan. Ma'naviyatli inson yuksak insoniy tuyg'ularini isrof qilmaydi. Yoshlarning ma'naviy rivojlanishi va ularni mustaqil hayotga tayyorlash jamiyat va davlat taraqqiyotining muhim tarkibiy qismidir. Yangi sharoitda faqat madaniyat, uning ma'naviy-axloqiy qadriyatlari yoshlar hayotida

qo‘llanma bo‘lib xizmat qilishi va uning ma’naviy salomatligini muhofaza qilishi mumkin. Ma’naviyat insonning ongi va o‘z - o‘zini anglashiga xos sifatiiy xususiyat bo‘lib, ularning ichki dunyosining yaxlitligi va uyg‘unligini, o‘zlaridan tashqariga chiqish va o‘z atrofidagi dunyo bilan munosabatlarini uyg‘unlashtirish qobiliyatini aks ettiradi. Xalqning tarixiy xotirasi avloddan-avlodga o‘tib kelmoqda. O‘tmishda yaratilgan ma’naviy va madaniy qadriyatlar zamonaviy jamiyat mulkiga aylanadi. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik va Vatanga muhabbat ruhida yozilgan asarlari bunga yorqin misol bo‘la oladi.

REFERENCES

1. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.
2. Rahmonova, S. (2023). YANGI O‘ZBEKISTONDA MA’NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. *Current approaches and new research in modern sciences*, 2(10), 40-43.
3. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA’NAVİYATLÍ AVLÓD-UCHÍNCHÍ RENESSANS BUNYÓDKORLARÍ. *Наука и технология в современном мире*, 2(3), 76-79.
4. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. *Modern Science and Research*, 3(2), 394-399.
5. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).
6. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.
7. Rahmonova, S. (2023). YANGI O‘ZBEKISTONDA MA’NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. *Current approaches and new research in modern sciences*, 2(10), 40-43.

8. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVİYATLİ AVLOD-UCHİNCHİ RENESSANS BUNYODKORLARI. *Наука и технология в современном мире*, 2(3), 76-79.
9. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. *Modern Science and Research*, 3(2), 394-399.
10. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).